

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRESNIO AMŽIAUS ŽMONIŲ POLITIKOS PAGRINDŲ ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-3989 IR LIETUVOS RESPUBLIKOS VIETOS SAVIVALDOS ĮSTATYMO NR. I-533 7 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-3990

2024 m. d. Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 4 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo 2024 m. liepos 18 d. posėdžio protokolą Nr. SPP-404 „Dėl Vyriausybės išvadų įstatymų projektams“, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos vyresnio amžiaus žmonių politikos pagrindų įstatymo projektui Nr. X-IVP-3989 (toliau – Projektas), tačiau siūlyti Lietuvos Respublikos Seimui Projektą tobulinti pagal toliau pateiktas pastabas ir pasiūlymus:

1.1. Siūlytina Projekto 1 straipsnyje išbraukti žodžius „formuojant ir“, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo 29 straipsnio 1 dalį, kurioje nustatyta, kad valstybės politiką formuoja, jos įgyvendinimą organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja ministerija ministrui pavestose valdymo srityse.

1.2. Siūlytina atsisakyti Projekto 2 straipsnio 2 dalies, nes toliau Projekte sąvoka nevertinama.

1.3. Atsižvelgiant į tai, kad dėl skirtingų Europos Sąjungos valstybėse narėse galiojančių ūkio subjektų steigimo taisyklių Lietuvos Respublikoje gali veikti kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse įsteigti subjektai ar Europos Sąjungos valstybėse narėse, ar Europos ekonominės erdvės valstybėse registruoto subjekto padaliniai, kurie neturi juridinio asmens statuso, tačiau, pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.19 straipsnį, užsienio subjektų teisnumas pripažįstamas pagal užsienio valstybės steigimo teisę, siūlytina patikslinti Projekto 2 straipsnio 4 dalyje nurodytą vyresnio amžiaus žmonių organizacijos sąvoką: vietoje žodžių „Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka“ įrašyti žodžius „Lietuvos Respublikoje ar kitoje Europos ekonominės erdvės valstybėje įsisteigęs pelno nesiekiantis juridinis asmuo ar kita organizacija, jų padaliniai, kuris (-ie), pagal Lietuvos Respublikos nevyriausybinų organizacijų plėtros įstatymą, laikomas (-i) nevyriausybine organizacija“.

1.4. Atsižvelgiant į šio nutarimo 1.3 punkte išdėstytus argumentus ir į tai, kad su vyresnio amžiaus žmonėmis dirbančia organizacija galėtų būti laikomi ne tik juridiniai, bet ir fiziniai asmenys, kurie vyresnio amžiaus žmonėms teikia paslaugas, siūlytina patikslinti Projekto 2 straipsnio 6 dalį ir ją išdėstyti taip:

„6. **Su vyresnio amžiaus žmonėmis dirbanti organizacija** – Lietuvos Respublikoje ar kitoje Europos ekonominės erdvės valstybėje įsisteigęs juridinis asmuo ar organizacija, jų padaliniai, kuris (-ie) organizuoja ir vykdo darbą su vyresnio amžiaus žmonėmis ir (ar) teikia jiems paslaugas.“

1.5. Projekto 2 straipsnio 7 dalyje tikslintinas Lietuvos Respublikos asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymo pavadinimas. Taip pat siūlytina išbraukti Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymą ir Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymą, nes šių įstatymų sąvokos Projekte nevartojamos.

1.6. Siekiant teisinio aiškumo, siūlytina Projekto 2 straipsnį papildyti Projekte vartojamos sąvokos „socialinė įtrauktis“ apibrėžtimi, nes šios sąvokos turinys neatskleistas nei Projekte, nei kituose Projekto 2 straipsnio 7 dalyje minimuose įstatymuose.

1.7. Projekto 3 straipsnio 2 dalies 3 punkte tikslintina sąvoka „verslo įmonė“, nes Lietuvos Respublikos teisės aktuose tokios formos privatūs juridiniai asmenys nenumatyti, taip pat, siekiant teisinio aiškumo, vietoje žodžių „nevyriausybinų organizacijų“ įrašyti žodžius „vyresnio amžiaus žmonių organizacijų“, nes šių organizacijų pagrindinis tikslas – atstovauti vyresnio amžiaus žmonių interesams.

1.8. Siekiant teisinio aiškumo, siūlytina patikslinti Projekto 4 straipsnio 1 punktą ir jį išdėstyti taip:

„1) skatinti vyresnio amžiaus žmones dalyvauti sprendimų, susijusių su vyresnio amžiaus žmonėmis, priėmimo procesuose nacionaliniu ir vietos savivaldos lygmenimis“.

1.9. Siekiant teisinio aiškumo ir nuoseklumo, siūlytina Projekto 5 straipsnį patikslinti šiais aspektais:

1.9.1. 1 punkte vietoje žodžių „mokymosi srityje“ įrašyti žodžius „mokslo srityje“ ir papildyti šį punktą žodžiais „nustato vyresnio amžiaus žmonių švietimo prioritetines sritis“;

1.9.2. 4 punkte išbraukti žodį „teisines“, siekiant praplėsti vyresnio amžiaus žmonių galimybes siekti užimtumo ir neapsiriboti tik teisinių sąlygų sudarymu šioje srityje;

1.9.3. 5 punkte vietoje žodžių „būsto ir aplinkos“ įrašyti žodžius „aplinkos apsaugos“, o vietoje žodžių „jų aplinka“ – „fizinė aplinka bei viešoji infrastruktūra“, nes vyresnio amžiaus žmonėms svarbu pritaikyti ne tik būstą ir jo aplinką, bet ir viešąją infrastruktūrą;

1.9.4. 7 punkte vietoje žodžių „transporto srityje“ įrašyti žodžius „susisiekimo srityje“;

1.9.5. 8 punkte vietoje žodžių „asmens saugumo“ įrašyti žodžius „viešojo saugumo“.

1.10. Atsižvelgiant į tai, kad vyresnio amžiaus žmonių interesams atstovauja ne visos nevyriausybines organizacijos, o tik vyresnio amžiaus žmonių organizacijos, ir siekiant išvengti nepagrįsto asociacijos laisvės ribojimo, tikslintina Projekto 6 straipsnio 3 dalis, vietoje žodžių „nevyriausybines“ įrašant žodžius „vyresnio amžiaus žmonių“.

1.11. Siūlytina atsisakyti Projekto 6 straipsnio 4 dalies, nes vyresnio amžiaus žmonių organizacijų veiklos finansavimas aptariamas Projekto 9 straipsnio 2 dalies 3 punkte bei 11 straipsnio 1 dalies 6 punkte, kuriuos šio nutarimo 1.17 papunkčiu siūlytina perkelti į Projekto 11 straipsnio 2 dalį. Nusprendus Projekto 6 straipsnio 4 dalies neatsisakyti, teisės norma tikslintina numatant konkrečius subjektus, kuriems ji taikoma.

1.12. Atsižvelgiant į tai, kad, pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymą ir Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymą, už vyresnio amžiaus žmonių politikos formavimą ir (ar) įgyvendinimą turėtų būti atsakingos tik ministerijos ir savivaldybių institucijos, o Vyresnio amžiaus žmonių reikalų taryba ir savivaldybių vyresnio amžiaus žmonių reikalų tarybos, remiantis Projekto 12 ir 13 straipsnių nuostatomis, būtų patariamąsios institucijos ir galėtų tik dalyvauti formuojant ir įgyvendinant vyresnio amžiaus žmonių politiką, teikdamos nuomonę, išvadas ar siūlymus institucijoms bei įstaigoms, siūlytina atitinkamai tikslinti Projekto 6 straipsnį, nurodant Vyresnio amžiaus žmonių reikalų tarybą ir savivaldybių vyresnio amžiaus žmonių reikalų tarybas kaip dalyvaujančius subjektus, formuojant ir įgyvendinant vyresnio amžiaus žmonių politiką.

1.13. Siūlytina atsisakyti Projekto 7 straipsnio 2 punkto, nes šiame punkte nurodyta kompetencija galėtų būti realizuojama vykdant Projekto 7 straipsnio 3 punkte nurodytą funkciją.

1.14. Pažymėtina, kad, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymu, Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija ir ministerijos, atsakingos už Nacionalinio pažangos plano (toliau – NPP) uždavinių įgyvendinimą, rengia nacionalines plėtros programas, įgyvendintinas konkrečioje valstybės veiklos srityje, šiame plane nustatytiems uždaviniams įgyvendinti. Vadovaudamasi Strateginio valdymo įstatymo 18 straipsnio 5 dalimi, atskirų nacionalinių plėtros programų įgyvendinimo stebėseną atlieka, ataskaitas rengia, vertinimus organizuoja nacionalines plėtros programas rengusios ministerijos ir Vyriausybės kanceliarija. 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos socialinės sutelkties plėtros programoje numatytos priemonės ir vyresnio amžiaus žmonių gerovės didinimo priemonės, kurių stebėseną vykdo ir jų įgyvendinimo ataskaitas rengia Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Pažymėtina ir tai, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo 26 straipsnio 3 dalies 7 punkte nustatyta, jog ministras Vyriausybės nustatyta tvarka teikia Vyriausybei ministerijos metines veiklos ataskaitas, kuriose pateikiama informacija pagal pavestas valdymo sritis. Be to, Strateginio valdymo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos 2021 m. balandžio 28 d. nutarimu Nr. 292 „Dėl Strateginio valdymo metodikos patvirtinimo“, 217.5 papunktyje nurodyta, kad Vyriausybės strateginės analizės centras (STRATA) dalyvauja vykdant NPP įgyvendinimo stebėseną (atlieka strateginių tikslų pasiekimo analizę). Todėl siūlytina atsisakyti Projekto 9 straipsnio 2 dalies 5 punkto, nes manytina, kad rengti ir teikti dar vieną atskirą ataskaitą Vyriausybei būtų netikslinga.

1.15. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo 29 straipsnio 1 dalį, tikslintina Projekto 9 straipsnio 1 dalis, vietoje žodžio „įgyvendinimą“ įrašant žodžius „formavimą, jos įgyvendinimo organizavimą, koordinavimą ir kontrolę“.

1.16. Siekiant teisinio aiškumo bei teisėkūros efektyvumo, siūlytina tikslinti Projekto 11 straipsnį šiais aspektais:

1.16.1. sujungti ir vienu punktu išdėstyti 1 dalies 1 punkte ir 4 punkte nurodytas savivaldybės tarybos kompetencijas, kurios atitinka išimtinę savivaldybės tarybos kompetenciją, nustatytą Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 15 straipsnio 2 dalies 32 punkte;

1.16.2. 1 dalies 3 punkte vietoje žodžių „sudaro vyresnio amžiaus žmonių reikalų tarybą“ įrašyti žodžius „tvirtina savivaldybės vyresnio amžiaus žmonių reikalų tarybos“;

1.16.3. patikslinti 1 dalies 5 punkte dėstomos funkcijos formuluotę taip, kad ji derėtų su Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 15 straipsnyje nustatyta savivaldybės tarybos kompetencija ir būtų aiškiai reglamentuota, kaip savivaldybės taryba šią funkciją vykdys;

1.16.4. atsisakyti 2 dalies 1 punkto, nes šiame punkte nurodytos mero funkcijos dėstomos kaip analitinės funkcijos, kurias galėtų vykdyti savivaldybės administracija. Pažymėtina, kad, pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 3 straipsnio 3 dalies nuostatas, meras yra savivaldybės vykdomoji institucija (savivaldybės vadovas), turinti savivaldybės valdžios ir viešojo administravimo įgaliojimus, atsakinga už įstatymų, Vyriausybės nutarimų ir savivaldybės tarybos sprendimų tiesioginį įgyvendinimą;

1.16.5. tikslinti 2 dalies 2 punktą, konkrečiai nurodant, kokias funkcijas turėtų vykdyti meras.

1.17. Siekiant suderinti Projekto nuostatas su Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymu nustatytais savivaldybės institucijų kompetencijomis ir su Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo 7 straipsnio 4 dalimi, siūlytina Projekto 11 straipsnio 1 dalies 6 punkte numatytą pareigą priskirti savivaldybės vykdomajai institucijai, ją perkeltiant į Projekto 11 straipsnio 2 dalį, o Projekto 11 straipsnio 1 dalies 6 punktą išdėstyti taip:

„6) nustato vyresnio amžiaus žmonių ir su vyresnio amžiaus žmonėmis dirbančių organizacijų finansavimo iš savivaldybės biudžeto tvarką, šių lėšų administravimo tvarką ir finansuotinas veiklos sritis.“

1.18. Siekiant teisinio aiškumo, tikslintinas Projekto 13 straipsnis. Šio straipsnio 1 dalyje po žodžių „savivaldybės teritorijoje veikiančių“ siūlytina išbraukti perteklinį žodį „savivaldybės“. Atsižvelgiant į šio nutarimo 1.13 papunktį, šio straipsnio 3 dalyje vietoje žodžių „sudarymo tvarką nustato, nuostatus ir sudėtį tvirtina savivaldybės taryba“ siūlytina įrašyti žodžius „nuostatus tvirtina savivaldybės taryba, o personalinę sudėtį – savivaldybės meras ar jo įgaliotas administracijos direktorius“.

1.19. Atsižvelgiant į tai, kad Projekto 16 straipsnio 1 dalyje siūloma nustatyti, jog darbo su vyresnio amžiaus žmonėmis veiklai vykdyti savivaldybės turi skirti pritaikytas patalpas, kuriose „atliekant darbą su vyresnio amžiaus žmonėmis, nemokamai turi būti teikiamos kultūros, meno, švietimo, kūno kultūros ir sporto, psichologinės ar socialinės paslaugos“, siūlytina papildyti Projekto 16 straipsnį, nurodant, kokiems subjektams savivaldybės turi skirti pritaikytas patalpas ir koku būdu jas suteikti. Projekto 16 straipsnio 1 dalyje išbraukti žodį „nemokamai“ arba aiškiau apibrėžti nemokamai teiktinų paslaugų turinį, nes šioje dalyje nurodomos paslaugos reglamentuojamos specialiaisiais įstatymais, kuriuose apibrėžta nurodytų paslaugų teikimo bei apmokėjimo tvarka, todėl nemokamas šių paslaugų teikimas prieštarautų galiojantiems teisės aktams. Be to, siūlytina išbraukti žodį „meno“, nes meno paslaugų sąvoka nėra įtvirtinta teisės aktuose, o Lietuvos Respublikos kultūros politikos pagrindų įstatymo 2 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta kultūros paslaugų sąvoka apima ir meninę veiklą.

2. Atsižvelgiant į Projekte numatomą naują teisinį reguliavimą, kuriuo siekiama skatinti vyresnio amžiaus žmones aktyviai dalyvauti viešojo ir politinio gyvenimo srityse, stiprinti vyresnio amžiaus žmonių ir valstybės bei savivaldybių institucijų santykius, pažymėtina, kad

Projekto nuostatos atliepia Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos analitinėje ataskaitoje „Aktyvaus senėjimo skatinimas Lietuvoje“ (*Promoting Active Ageing in Lithuania*) pateiktas rekomendacijas dėl vyresnio amžiaus žmonių politikos stiprinimo ir jos koordinavimo gerinimo. Tačiau Projekte numatomam naujam teisiniam reguliavimui įgyvendinti prireiktų papildomų valstybės biudžeto lėšų. Preliminariais skaičiavimais, Projekte numatyta valstybinei (valstybės perduotai savivaldybėms) vyresnio amžiaus žmonių politikos įgyvendinimo funkcijai įvykdyti per metus prireiktų apie 1 mln. 600 tūkst. eurų. Įvertinus tai, kad dėl numatomo ženkliaus socialinės paramos išmokų atskaitos rodiklių dydžių padidėjimo jau priimtiems įsipareigojimams įvairiose valstybės veiklos srityse 2025 metais įvykdyti prireiks papildomo finansavimo, ir tai, kad priimant Lietuvos Respublikos 2025–2027 metų biudžeto patvirtinimo įstatymo projektą Nr. XIVP-4221 būtina laikytis fiskalinės drausmės taisyklių, esant ekonominiam neapibrėžtumui dėl geopolitinės situacijos nestabilumo, galimybės skirti papildomų lėšų Projektui įgyvendinti yra labai ribotos.

Pažymėtina, kad savivaldybėse veikia nevyriausybinų organizacijų koordinatoriai, neformaliojo suaugusiųjų švietimo koordinatoriai, asmenų su negalia reikalų koordinatoriai, kurie bendradarbiauja su vyresnio amžiaus žmonių organizacijomis ir į savo veiklą įtraukia ir vyresnio amžiaus žmones, atsižvelgdami į jų poreikius. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad dalyje savivaldybių sėkmingai veikia ir plečia savo veiklą socialinio recepto projektas, kurio veiklos, koordinuojamos socialinio recepto koordinatorių, padeda sėkmingai mažinti vyresnio amžiaus žmonių socialinės atskirtį. Siekiant teisinio efektyvumo ir tikslingumo bei valstybės ir savivaldybių finansinių ir žmogiškųjų išteklių racionalaus panaudojimo, manytina, kad vyresnio amžiaus žmonių politikos įgyvendinimo funkcijai savivaldybėse įgyvendinti būtų galima pasinaudoti jau esamomis priemonėmis ir pasitelkti jau dabar savivaldybėse veikiančius kitus koordinatorius. Atsižvelgiant į šiame punkte išdėstytus argumentus, siūlytina atsisakyti Projekto 11 straipsnio 3 dalies, o Projekto 11 straipsnio 2 dalį papildyti nuostatomis dėl savivaldybės institucijų ir įstaigų, dirbančių vyresnio amžiaus žmonių politikos srityje, bendradarbiavimo plėtojimo.

3. Siekiant tinkamai pasiruošti Projekto įgyvendinimui, teisės aktų nustatyta tvarka ir terminais parengti ir patvirtinti Projekto nuostatomis įgyvendinti reikalingus teisės aktus, siūlytina nustatyti vėlesnį Projekto 17 straipsnyje numatytą šio įstatymo įsigaliojimo terminą, nustatant, kad šis įstatymas įsigalioja 2026 m. sausio 1 d.

4. Nepritarti Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 7 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIVP-3990, atsižvelgiant į šio nutarimo 2 punkte išdėstytus argumentus.

Ministras Pirmininkas

Socialinės apsaugos ir darbo ministras